

Pārskats par bīstamām vielām izstrādājumos, prioritārajām vielām Latvijā. Kritēriji ķīmiskajām vielām, kuras var izvirzīt kā prioritāras Latvijā

13.04.2022

Agnese Meija- Toropova,
Baltijas Vides Forums

Projekts «Augsta riska ķīmiskās vielas izstrādājumos Latvijā», Nr.1-08/183/2020

Prezentācijas saturs

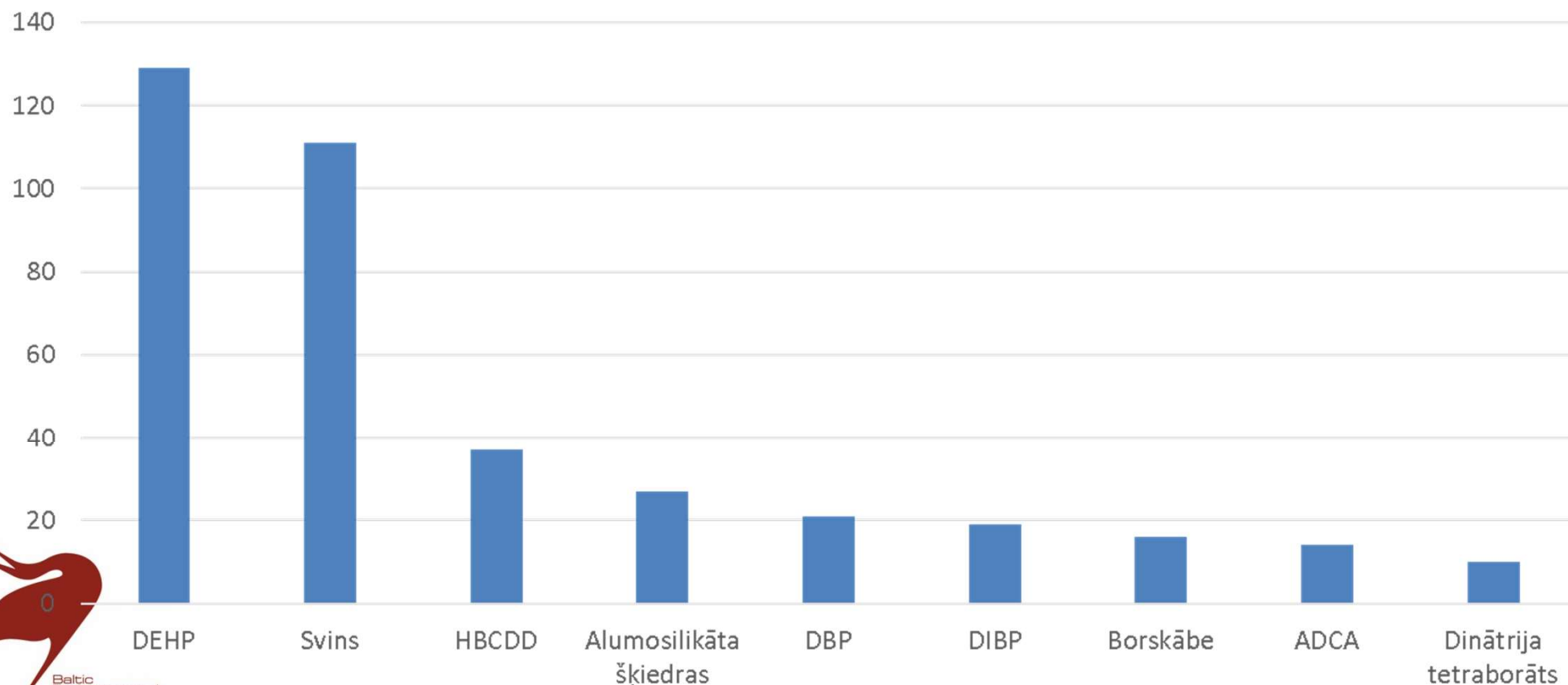
- Bīstamās vielas izstrādājumos;
- REACH Kandidātvielu saraksta prioritārās vielas Latvijā;
- Kritēriji vielu izvērtēšanai un noteikšanai kā Latvijai prioritārām;
- PMT vielas un to sastopamība izstrādājumos un maisījumos

Pētījuma ietvars

- Šis darbs ir kā turpinājums un papildinājums 2020.gada BEF veiktajam pētījumam «Datu apkopošana par augsta riska ķīmiskajām vielām Latvijā»
- Fokuss - uz REACH regulas Kandidātvielu sarakstu
- Mērķis: apkopot pieejamo informāciju par prioritāro bīstamo vielu sastopamību izstrādājumos, noskaidrot, kuras no pēdējos gados (2020-2021) pievienotajām vielām varētu būt prioritāras Latvijai, kā arī papildināt un atjaunot jau savāktos datus

Kandidātvielu saraksta vielu sastopamības biežums izstrādājumos

Notifikāciju skaits

Kandidātvielu saraksta vielas izstrādājumos (avots: ECHA)

SVHC viela	Izstrādājumu grupa	Izmantošanas piemēri
Ftalāti (DEHP, DBP, DIBP)	Plastmasas izstrādājumi, audumi	Tekstilizstrādājumi ar apdruku. Plastmasas izstrādājumi no PVC (iepakojums, apģērbs, vannas aizkari, apavi utt.)
Svins	Elektronika, plastmasa, metāla izstrādājumi	Elektriskie savienotāji un vadi, munīcija, akumulatori, sakaru ierīces
HBCDD	Būvmateriāli, plastmasa	Putupolistirola (EPS) izstrādājumi, ekstrudēta polistirola (XPS) izolācijas plāksnes
Alumosilikāta šķiedras	Mašīnbūve, mehāniskās iekārtas, keramikas izstrādājumi	Automašīnu gaisa spilvenu iekārtas, dīzeļdegvielas filtri, plīts virsmas
Borskābe	Stikla, keramikas izstrādājumi	Keramikas galda piederumi, krūzes un šķīvji, fotopapīrs, tintes, krāsainas gumijas
ADCA	Audumi, tekstilizstrādājumi un apģērbi	Parketa apakšklāja materiāls, tapetes, gumijas izstrādājumi
Dinātrijs tetraborāts	Akmens, ģipša, cementa, stikla un keramikas izstrādājumi; Mašīnas, mehāniskās ierīces	Dekoratīvie stikla un keramikas izstrādājumi

SVHC vielas izstrādājumos RAPEX datubāzē

- Visbiežākie ziņojumi – par Pb, Cd, ftalātu, SCCP, Cr (VI) un Ni limitvērtību pārsniegumiem
- Izstrādājumu grupas, kurās visbiežāk tiek konstatēti pārsniegumi – rotaļlietas, rotaslietas, tekstilizstrādājumi
- Par svinu pēdējo 5 gadu laikā gandrīz 200 ierakstu – ziņojumu skaitam gadu no gada ir tendence pieaugt

2020.-2021. gadā pievienotās SVHC vielas

- Kopumā sarakstam pievienota 21 viela vai vielu grupa
- No tām 6 varētu tikt uzskatītas par prioritārām Latvijai – pārsvarā vielas un vielu grupas, kas izmantotas dažādu maisījumu sastāvā
- Reproductīvajai sistēmai toksiskas vielas, PBT, vPvB, kancerogēnas vielas, hormonālo sistēmu bojājošas vielas

Kritēriji vielu prioritizācijai

- Atkarībā no saražotā/ievestā/izvestā apjoma (viens vai vairāki komersanti, vai iet runa par kilogramiem vai tonnām)
- Atkarībā no tā vai vielas izmantošana konstatēta pēdējos gados, t.sk. apjomu izmaiņu tendence
- Atkarībā no tā vai ir kādas papildus bīstamības īpašības (piem. EDC)
- Vai ir pamatotas aizdomas par izmantošanu izstrādājumu sastāvā (RAPEX, zinātniskie pētījumi, vides monitoringa dati)

Avots: «Datu apkopošana par augsta riska ķīmiskajām vielām Latvijā», 2020

2020.-2021. gadā pievienoto SVHC vielu izvērtējums Latvijā

Viela/vielu grupa	Liels ievestais/ saražotais apjoms/ komersantu skaits	Ievešanas/ ražošanas dinamika pozitīva	EDC	Izstrādājumu sastāvā
<i>dioctyltin dilaurate</i>	V	V	X	V
<i>2-(4-tert-butylbenzyl)propionaldehyde</i>	V	V	izvērtēšanā	V
<i>glutaraldehyde/glutaral/1,5-pentanedial</i>	V	V	X	V
<i>alkanes, C14-17, chloro/ chlorinated paraffins, C14-17</i>	V	V	X	V
<i>phenol, dodecyl- branched</i>	V	V	V	-
<i>1,4-dioxane</i>	V	X	X	-

V - atbilst kritērijiem; X – neatbilst izvirzītajam kritērijiem

Jaunpievienotās REACH kandidātvielas – izmantošana Latvijā

Viela	Izmantošanas nozare
2-(4-terc-butilbenzil)propionaldehīds un tā individuālie stereoizomēri	22 nozarēs, t.sk. mazgāšanas līdzekļu un auto ķīmijas ražošanā, sabiedrisko pakalpojumu sniegšanā (<i>dezinficējoša piedeva maisījumos</i>)
Glutarāls	Lopkopība, tīrīšanas un dezinfekcijas pakalpojumu sniegšana (<i>dezinficējoša piedeva maisījumos</i>)
Vidējās ķēdes hlorētie parafīni (MCCP)	Krāsvielu un pigmentu ražošana; Ādas un izstrādājumu ražošana; Auto apkope un remonts (<i>plastifikators maisījumu sastāvā</i>)
Alkilfenoli (dodecilfenols)	Dažādu transportlīdzekļu remonts, būvniecība (<i>piedevas smērvielās</i>)
1,4-dioksāns	Farmācija, ķīmiskā rūpniecība (<i>šķīdinātājs</i>)
Dioktilalvas dilaurāts	Specializētie būvdarbi, ēku būvniecība (<i>katalizators dažādu maisījumu sastāvos</i>)

Vielu apjomi

- Pēdējo 5 gadu laikā vidēji gadā vairāk par 1 tonnu saražotas/ievestas 20 no SVHC vielām
- 6 prioritārajām no pāris tonnām vidējais apjoms gadā līdz (>1000 t vidējās ķēdes hlorparafīniem)
- Vairumam Latvijai prioritāro vielu, apskatot arī 2020. gada datus, nav vērojamas lietojuma/ievešanas tendenču izmaiņas, ja salīdzina ar 2015.-2019. gada periodu

PMT (*persistent, mobile, toxic*) vielas

- Noturīgas, mobilas vidē un toksiskas vielas
- Konstatē dzeramajā ūdenī – izturīgas pret tradicionālajām ūdens attīrīšanas tehnoloģijām
- Vidē sadalās ļoti lēni (PFOS, PFBS)
- PMT vielas atrodas dažādos izstrādājumos, ko izmanto ikdienā

PMT vielas

PMT VIELAS

PFBS grupa vPvM	PFOS vPvM & PMT Repr	BPS , bisfenols S PMT/v PvM Pot. EDC	TCPP PMT	TDCP vP & PMT; Carc
TBEP vP & PMT; Repr	TCS , triklozāns PMT, Pot. EDC	BP-3 , oksibenzons PMT; Pot EDC	MEL , melamīns PMT, Carc	MC , melamīna cianurāts vPvM/ PMT

IKDIENAS PRECES UN PRODUKTI

Kosmētika, personīgās higiēnas produkti PFBS, BP-3	Higiēnas produkti (piem., autiņi) BPS, TCS, MEL, MC	Virtuves piederumi (saskare ar pārtiku) TCS, BP-3
Mazgāšanas līdzekļi PFOS, TCS	Pārtikas iepakojums - plastmasa PFBS, BP-3, MEL, MC, TDCP	Pārtikas iepakojums - papīrs PFOS, BPS, MEL, MC
Papīra un kartona preces PFBS, BPS, TCPP, BP-3	Mēbeles un grīdas seguma materiāli PFBS, TBEP, BP-3, TCPP, TDCP	Apģērbs un interjera tekstilizstrādājumi PFBS, PFOS, BP-3, TDCP
Ādas izstrādājumi PFBS, PFOS, BPS, TCPP, BP-3	Rotaļlietas PFBS, BP-3, TCPP, TDCP	Plastmasa/gumija TBEP, BP-3, TCPP, TDCP
Sporta aprīkojums TCPP	Elektroierīces PFBS, TBEP, BP-3, TCPP, TDCP, MEL, MC	Būvmateriāli PFBS, TBEP, BP-3, TCPP, MEL, MC
Auto preces, krāsas un lakas TBEP, BP-3, MEL, MC	Krāsas un pārklājumi TBEP	Ugunsdzēsšanas putas PFOS

Paldies par uzmanību!